

דב

20.9.1918 - 15.11.1945

...הלילה נכנס לחדרי כמתגנב, ואז נדמה
לי, שזהו לילה אשר אחריו לו יהיה עוד יומ.

הלך האיש בחושך בדרכים ולאן אשר
יפנה, חוסת בכר התיצבה ממולו. והחושך
הכובע ועולה מתוכו - קודר מזה שבדרכים.
הלך, צעד בחושך עד אשר השיגהו כוחות
זרון - שלו או של זרים? -
ואלה שגלוהו מצאו כי לבו נתפוצץ.

ע ל ק ב ר ו .

כאנו להפריד מדכ, שרם הוכררו המטבות ששמו קץ לחייו. אך זאת אנו
יועיים: הוא נזבק על החיים, הוא התמודד עם הכוחות ההרסניים שארבו לו,
בתודשים האחרונים שוב לא שמענו מפיו את ברכת ה"ח ז ק" הרגילה. הוא
חלליפה באמירת "ש ל נ ס" חלושה, כי אכן נחלש בהתמודדות הממושכת
עם כוחות שלא יכול להם.

במה בקדש את זכרו? אולי בכך שנשתדל להבין יותר את הקשי החמור
אשר במערכה זאת, בה נתון כל אחד מאתנו, מערכה על מקומו, על כבודו, על
תכן חייו - למעשה על עצם קיומו. ואם כי חיים אנו חיי שתוף, הרי במערה
זו עומד היחיד על פי רב לבדו. לא תמיד נוכל לעזור איש לרעהו ונשתדל אז
למחות לא להכביד, לא להרסיף קשי...

... מכתבך הוא נוקטה, אך אני מודה לך בעדו. אכן, רק אדם, שיש לו זכות לכתוב מכתב כזה יכול לכתבו. אני סר טמנהגי. כרגיל אינני עונה, אלא כותב את שלי בקשר לאתו הדבר. אך הפעם אני רק עונה.
א. לא תארת לעצמך שאני כל-כך חלש... כיון שידוע לך שאיני חושב את זה כלל לגבורה, מותר לי לומר לך, שגם עכשיו אינני רואה בכך את ה"כח" חלש".

ב. לא תארת לעצמך שאעשה טעשה זה. אכן, לא הודעת לי טלפוניית, אך דברנו רבות, בין היתר אחרי מותו של יאיר, ואני בהזדמנויות אחרות. אני יודע שרביט נהגו להתיחס לדברי בלחש או אורגינליות. אך, אם אתה התייחסת אלי כרבינות, צריך היית לראות באופך גם את הסכוי למעשה הזה.
ג. אני גם עכשיו אינני חושב את זה למעשה פזיז ורגעיי. עובדה: בהזדמנויות הקרובה ביותר אחזור על כך ביתר הצלחה.

ד. את דברייך "שיש לך עוד מה לתת לחברה" מצאתי כסתירה למסקנותיך שאין לי יותר מקום בקבוץ. אח"כ תפסתי שכוונתך ליחברה האנושית. אני, עדין, כפי שתבין מכך, "קבוצניק" ולא "אדם". תשובתי: אולי גם יש לי אך אינני רוצה. מה חוץ לקבוצניק אינני רוצה ליהנות - זאת אמדתי לך מזמן, מבלי להתעלם מהקשיים שבתוך הקבוץ. על "כתוך" הקבוץ - להלכה. ושוב אולי הייתי יכול למצוא דרך מחוץ לקבוץ. אני אף בשוח בכך ואינני רוצה. הוכוח לחוד. אין במכתבי זה כוונה להתרופח, אלא להטביר. אכן, אפשר לחיות גם מחוץ לקבוץ, אך "לא אני". לזיל אהקבוצניק ה"ייתי" מפיסיק מלחיות של שני שנים.
הקבוץ היה, להיפך, כסיון אחרון - ודי עקטבי (טבע שנים פחות חודש) - להאחז בכל זאת...

ל ד מ ו ת ו .

אם נחשוב מהו קור האופי הכולט ביותר גדמזמו של דב הריהו - הסתירה המביטית. לא היה עוד איש כמוהו בינינו, שהנגודים שבקרבו היו כה תהומיים איטייותו היתה כה מפולגת לקטעים עוינים זה לזה. היתה בו תהום ללא גשר בין השונסציות הרוחניות והנפשיות והיכולת המינימלית להפרותן, בין האופקי הנרחבים והמטרות הנעלות והאפשרויות להגסימן בחיי יום-יום.

כי ידע לגטור בין ההגיון הצלול והמתכב ובין הטרופ המגיה ובוזע את האדם כולו, בין האינטלקט הקר היהנדטי - (טגלה אותו התמונה היחידה שתלה בחדרו - מגדל שלדה) - וכוחות עוררים המצויים עליו למשל להסוף את גופו לקור, לגטט, לפערה? מהו - אדיבות אבירית, מאידך - עקטנות אבזרית. מזה - איטטניס עד כדי נטיות - ומזה גטות כהמתית. אצילות ובורות.

עולמו הרוחני היה עמוק ואף רחב אופקים. אם נתבונן פעם במחברותיו, יגוללו לפנינו טטחים רבים וטונים. מדע, מתמטיקה, ספרות, אמנות, פילוסופיה, מארקסיזם. חקירה בטגלת הנפש; בקרת על טירי טלונסקי, פלחה וטרקטור מוצרים על בעיות קבוץ, טאלות מוטט וקטעים רכים איטיים, בטויי חזיות ותו-לו.

מעולם לא התגל, לא "בכנע" למציאות. הוא נלחם כה מלחמה נואשת וזלא טטרה. לא ידע ותור, לא הבין את ההשלמה עם מצב או הכרה טטוים. זול כל זה העמיד מציאות משלו, אישית וטונה לחלוטין - לה גית בקצוניות, בחסידות. היתה בו נוקטות ברזל ללא קורטוב של גמיטות. אין להטטיע עליו, אין לשנותו - אפשר רק לעקרו, לשברו. בתכונות גלו יטודות גדלות, לא תמיד הן עזולות להרוס. בכוחן גם להפעיל, לעשות גדולות. ולזאת טעם העזבו לקוות. אך יטודות הגדלות הללו בצרוף תכונותיו החזקניות לא יכלו אלא להטיט טואה. מהחזרות שבהן היתה הנטייה לחטטנות. בכל מעטיו ומחשבותיו חטט וחקר. בדרך אבליטיטית נקט להדור לראטייתה של כל תופעה, לפרקה ליטו-דוטיה ולשלטים הסותרים זה את זה. במקו- המעטה הבלתי אמצעי בא החטוט-ללא רחמים בטככי הנפש המעונה.

שני חלומות היו לו; חלום האהבה, וחלום המות. נביחטו אל הכריות

כן בייחוד אל המיין השני בקט, ארכ להחכה ולא מנאה. הוא כותב:
"זה גולי טט שנים שהבני רוקס - בקוויט טונים - חלום אחד -
טקראתיו בטט הנאה "חלום האהבה", ושמנחכה פחות או יותר טוב-
יקטיבית לא אוכל לכנותו אחרת מאשר רדיפה אחרי טפוק תגוה
שעוררתיה והגזמתיה באופן מלאכותי.

(# זיא לוי הערכתי כרגע, אך כרגע באה אצלי הריאקציה. הטעב וצורך
להחט בו.).

וכחוט השני נרקט ועובר במטך כל בעוריו ועד טופו החלוט השני -
חלום המות. מדי פעם בליחה היה רומז על "המתרון" הזה. מקרי ההתאבדות
של בן דודו ושל חברנו ישראל העסיקוהו מאד. תאריכי מותם היו בטבילו
מלאי מטמעות. בטעור לאנגלית כתב פעם ניוגורפיה על בער, שפתאם, וכאלו
ללא טבה שם קץ לחייו. הוא הרגיש את המות כדבר מוחסי, במטך אליו ונרתע
לפני אימיו. בין נירותיו הפרטיים נמנאה תמונה טציירה בעצמו: בצד אחד
טל הביור טרקטור עומד ע"י דקל. בצדה השני עצים גבוהים "צטונויים" ועל
עץ אחד תלוי כהג טרקטור. את התמונה כנה בטט "עליתיה". (אותו צגוד
מחריד בין הפכים. כאן היריבים הם הווייט כצורת טרקטור, נוף ומדוי - והמות

הסתיכותו לתנועה, וכפרט עלינו ארצה הוו בטבילו גורם חזק טל
טלחפה בחלוט הזה. התנועה והקבוץ דחו את הנסיות הקודרות האלו ונטעו בו
רצון חיים; (אפטר להבין את "חלוט האהבה" כמובנה היותר רחב ולטער כי "חלוט
האהבה" הוא אטר בלחט כ"חלוט המות").

כטבא לקבוץ, עטה חוזה עם עצמו. הוא העמיד את עצמו בטבחן טל
טבע טנות חיים בקבוץ. כתוט התקופה הזאת החליט לעטות את הטבונו עם החיים.
כטבסה בערב טבת זחת לטיט קץ לחייו, ללא הצלחה, חטר רק חודט אחד
לתוט טבע טנות חייו בקבוץ.

הוא לא יכול לחיות עם הקבוץ, לא יכול בלעדיו. וטטרה אין.

טני חלוטות היו לדכ. חלוט האהבה וחלוט המות.

את הראטון לא הטיג. הטני הטיגו.

ובמאסרך אמרת: "...עצוב, הוי מה עצוב למות בקטנות.
 למות? לא, לא חכמי הרבה יותר עגום לדעת, לחוש בכסיוס
 את האחרים - במותך.

היות ארוע תחת תלולית חול אדמדמ, לח.
 היות - ולא היות, ולדעת, באפזריות אימים כיצד יאורו כל אלה השנים
 כצאתם את חצר הקברות. ולראות דמעות בתלשות, בגרות חרש, לטפוג
 אנתה חנוקה, חריקת שנים שבעויות - על אחר. אותו שאינו כאן. ולטפוג
 אצט זו השפופה לרגלי מצבה, אותה השכורבלת וטכונסט דומסה לא אותך
 מבכה. כאן, לקצב מותך, משחילה היא על חוש יגונים את כל דאגותיה.
 כאן שוזרת היא אחד לאחד את צרור עלבנותיה ואת עלבוך מותה בעודה
 בחיים...

חבר מת בתוכנו... מים בגרמיים סחפו סלע, בלעותו ושצפו
 הלוחה...
 הסם ראשך, על רקע תכלת זהובה לואה פוחזת עדת צפורים...

גליליה

... רגע קט אזרחים טובים,

בל תחפזו בדרךכם. האטנטם - כך

להשכיה ולבטלן על אף הכל -

כאן גועה נפש שהורה ואצילה.

כאן בשל נבשל אחד מהנאמנים.

חיל קוטל בשדה הקרב. כל במקרה

נת הנאמנים לבו. אל נבגוד באמונה.

ליומן יש ערך אמיתי רק אז, אם לא
כותלים אותו בעד מישהו אחר, אבל, אם
אף פעם לא לחשוב, כי פעם... בזמן מן
הזמנים, מישהו - המוכר באנשים - יקרא
אותו, קשה מאד לכתוב, כי אז מתעוררת
השאלה - בעד מי?

היום צץ בי רעיון מעניין:
אנה אני מתחבב בכלי פצעי. באומן טוה: אני קורע את הקרום
וטגלה אותם: נאיבי נותן להם ע"י זה להתכסות - להיטך, באופן
זה אני הופך פצע קטנטן למכה טריה ענקית. וכן גם מאז הייתי מתחבב בפצעי
הרוחניים. הייתי חוטט בתוך הנפש והגרד, עד כי נסריטה קלה הייתי יוגר
ורגזיה טמט. וכאן זה בעטה בכוונה תחילה, לגרום לעצמי כאב. היין זה
ולגולצניה?
וכמו כן, הגרוד פצעי גופי. לא פעלו נדיון אותם הגורמים?
ואולי אחרים - ובכן, איזה?

- טפרית הבלט? רומן זעיר?
- אכן, זה נחמדן יש רגע, בו אתה חט בורך נפטי בהם...
תאר לעצמך. דם בכית-טוהר - מה יעשה הוא?
ולת האופי והטמפרנט. האחד מסתדר לו בנחיות, יש לו עם ענבים בכית
הוא מלמדו יונית...
ואנני מכה ראט בקיר. מה חזק יותר? הראט או הקיר?

אם הקיר נכר - מה טוב...

אכן, אבל זה כמעט לא יכנו קורה. אבל גם אם הראש סתרסק, אין בכך, ולא כלום. הגרוע ביותר אם שניהם נשארים...

הן! - ואמורה. וטוב הצע: הן! . וטוב אמורה. וחוזר חלילה.
- ויד?

- רומן זעיר! הרמתקאות! הספוייה מתל-אביב! טאהבה של גבי רחמן מהו -
רן על שנת לא לחשוב, לא להתמיד, להנחית לאותה מחצית השעה את הקיר בנחת!
- ומה הראו?

- הרומן הזעיר מתזכרת הארץ אינו שוה ולא כלום. בחוויל היתה לנו סמורה
טובה. - על ניר מטובף, דפוס רעוע, אותיות חטרות, סורות שלא בסדר הנכון,
מגינות לדוקיות וסגנון לסטים, דפיהם מחציתם קרועים ומלויים, מחציתם
נעדרים כליל - זה היה תענוג לקרוא.

• •

לפני שנים אחדות הרגיתי לחלוט על אשר.

דפיתי את האמר לבוסתן יפה, שלא שריחה וירק זעיר, רענן;

שלא צל וכתמי אור-טטט בין עלי העצים ועפר הסבילים. דמ

רן ועינות עלולות זורחות ברחם קטם על האבנונים. על הענפים יושבות צפורי
מן ולוחות נחמי רזים לעלים הירקרקים.

הבוסתן מוקף גדר ברזל, אף-היא נאה ועוניה שלאמת שושבת אך

איתמה ואבוהה, הער נעול ואין פותח-
ואני - אני בחוץ.

מאצני לחדור שנימה עלו בתוהו. עלי לחזור כלעומת שמתתי.

דרגי טוגה בכרקנים ודרדלים. לוחס האמט ומוציא מגופי הדוף את מלידי

הכוחות. גרובי נחר. אין לי שפת זים. נחמי לוחס. העינים בעצמות שהחזירות
המבויחה. קטעי רעיונות אחרונים נשאים בטוחי...

כדמה לי אז יהיו הרבה טעות אגור רעננות ועליזות, מאותם
בצני הצפורן, אגר בה אהבתי...
וכל זה עכשיו, אינו אלא חלום בלהות. אני מנסה להתנער
ממנו, להתעורר - לטואן בהקיץ אני מנסה להתעורר מהטמיונות ולהזדרז לחלום.
ואינני מצליח... ערב בעוטים. כעכביש ענק הוא רקס את כוריו, צד בהם
את כספיו ומוצץ את לטדה.

על מה יש לכסות באלף מטות את טערוטינו - אנו - החברה,
הטואפת (כביכול) לקדמה, אין בטוסר ובענינים שבין אדם לרעהו.
אני נזכר בטיחה עם ש. בה נגענו בטאלה זאת.

קראתיה אז: נודיזם.
- נודיזם אמרי, - אגר מאיר - אם הרש רוצה בו, ואם אין הוא פוגע בהרגשת
הטוסר ול החורים.
- ואם לאו? - גאלתי.
- להנריח את מיטהו לראות את טערוטיך, ענה, ז"א להכריח אותו לסכור,
לגוע בו בכל אופן.
- ואני חי בחברה כזאת, עניתי, ונאידך אני טובל מההנרה לכסות את ערשתי
במסוה.
- ואנני ביתניה עלית? - הוטפתי לטאול.
- נודיזם אמרי במקום שאין בו טוט. ואם לא היו. שם היה טקסט לל אבטיס
ישים בטיוחד.

יבנם רגעים של געוון שלא יבחנו. בעת שבחוף גסם סוחף, וכראה
כאלו נפתחו טוב ארובות השמים - בלילה - עומד אתה ליד החלון
הפתוח, ערום, רטוב כולך בגטט, ורועד - לא טקור - מהרגשות
שהגעוון הפועטים בך. אתה רועד כולך, גופך וטריריך נשתחיס עדי טאב,
בלב אתה חס לחץ טרובה. גסם.